Nr 37.

Ankom till Riksdagens kansli den 20 maj 1912 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att förebygga masskassering af valsedlar vid val till riksdag, stadsfullmäktige och landsting m. m.

Närvarande: Herrar Bonde, Branting, Trygger*), Hagström, Clason, Bellinder, Hellberg, Ekman, von Geijer*), Mannheimer, Kjellén*), Wavrinsky, Jansson i Djursätra, Ericsson, Nyström, Edén*), Larsson i Västerås, Magnusson, Larsson i Säby och Kropp*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets behandling hafva hänvisats de inom Andra kammaren väckta motionerna

nr 6, af herr *Holmdahl,* om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen om val till Riksdagen, samt

nr 181, af herr *Nilson* i Örebro, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att förebygga masskassering af valsedlar vid val till riksdag, stadsfullmäktige och landsting m. m.

Herr *Holmdahl* har i sin motion nr 6 i Andra kammaren hemställt *II: 6.*
»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville på grundvalen af de erfarenheter, som af hittills förrättade val till Riksdagen vunnits, låta utreda de brister, som visat sig vid tillämpning af lagen om val till Riksdagen den 26 maj 1909, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.»

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Med de val till Andra kammaren, som under sistlidet år förrättats, har lagen om val till Riksdagen den 26 maj 1909 vunnit så vidsträckt tillämpning, att man numera på grundvalen af de erfarenheter, som därvid gjorts, torde kunna bedöma sagda lags förtjänster och brister. Såsom en förtjänst torde man utan tvekan kunna framhålla, att vallagen hvad angår sättet för valprocedurens anordnande lämnar anvisningar, som i klarhet och tydlighet icke lämna något öfrigt att önska. Hvad man däremot saknar är bestämmelser om och i hvad mån underlåtenheten att följa dessa anvisningar skall medföra kassering af de valsedlar, som under sådana förhållanden aflämnats. Denna brist i lagen har också, såsom var att vänta, haft till följd, att oegentligheter, som förekommit vid valförrättningarna blifvit af olika myndigheter olika bedömda. Samma felaktighet, som i några fall föranledt valsedlarnes kasserande, har i ett flertal andra fall ansetts icke böra medföra dylik påföljd. I sin bekanta afhandling rörande valen till Andra kammaren år 1911 har också filosofie licentiaten Olof Palme framhållit, att sagda val snarare bidragit att mera intrassla än klargöra frågan om grunderna för valsedlars godkännande och kasserande.

I allmänhet torde de myndigheter, som haft att pröfva vid valen begångna oegentligheter, hafva visat benägenhet att, där allenast formella felaktigheter ägt rum, med frånseende af dessa, tillgodose den materiella rätten. I sådant fall, där genom valförrättarens slarf valmännens rätt kunde äfventyras, har man till och med ansett sig kunna jämka på lagens tydliga föreskrifter. Såsom exempel härpå kan anföras, att regeringsrätten funnit den omständigheten, att valkuverten och valprotokollet i strid med vallagens bestämmelser inneslutits i samma konvolut icke böra föranleda till de sålunda inneslutna valsedlarnas kasserande. Än mera belysande är följande af regeringsrätten afgjorda rättsfall.

I ett valdistrikt i södra Sverige hade valnämnden underlåtit att vid det uppehåll, som gudstjänsten förorsakade i valförrättningen, låta försegla valurnan. Ehuru vallagens bestämmelser härutinnan äro fullt klara och ej lämna rum för någon tvekan om deras rätta tydning, fann dock regeringsrätten denna valnämndens uraktlåtenhet sakna betydelse, enär valnämnden intygat, att valurnan under hela uppehållet bevakats af minst två ledamöter af nämnden. Därest regeringsrätten i detta fall omfattat en motsatt mening och de i berörda valdistrikt aflämnade valsedlarna kasserats, skulle ett parti ha beröfvats en plats, som vid röstsammanräkningen tillfallit detsamma. Det kan ej nekas, att det skulle

inneburit en upprörande orättvisa, om några hundratal röster på grund af valförrättarens förbiseende skulle kasserats och ett parti beröfvats en plats, som rätteligen bort tillkomma detsamma. Med tanke härpå kan man ej annat än känna sig tillfredsställd öfver den utgång sagda besvär erhöllo. Men på samma gång får man väl också medge, att det ej kan vara lämpligt eller riktigt, att, där rättspraxis, såsom här varit fallet, går på sidan af eller rent af emot lagens bestämmelser, dessa bibehållas i oförändradt skick. Ett lagstadgande, som ej kan tillämpas, bör snarast möjligt ändras; i annat fall riskerar man, att aktningen för gällande lag undergräfves.

Regeringsrättens utslag i nu anförda fall grundas uppenbarligen därpå, att valsedlarna under uppehållet varit förvarade på lika betryggande sätt som om valurnan förseglats. Denna praktiska syn på saken bör emellertid ej blott framträda hos den dömande myndigheten, utan den bör jämväl komma till uttryck i själfva lagstadgandet. Därest i lagen föreskrefves allenast, att valsedlarna vid uppehåll i valförrättningen skulle förvaras på fullt betryggande sätt och valförrättaren därjämte finge sig ålagdt att i protokollet anteckna, hur förvaringen ägt rum, skulle helt visst lika stor trygghet mot oegentligheter vinnas som genom nuvarande bestämmelser, helst om valförrättarne på grund af nämnda prejudikat bibringas den uppfattningen, att dessa bestämmelser ej behöfva stricte följas.

Såsom ett ytterligare skäl för det ifrågavarande valets upphäfvande åberopades jämväl, att valförrättaren, då uppehåll för gudstjänst ägde rum, förvägrat de valmän, som då voro tillstädes i vallokalen, att aflämna sina valsedlar. Regeringsrätten fann emellertid stadgandet i 53 § vallagen icke vara tillämpligt för dylikt fall och lämnade följaktligen besvären i denna del utan afseende. Därest denna uppfattning är riktig — och man har ju ej anledning betvifla att så är förhållandet — böra emellertid vallagens bestämmelser härutinnan förtydligas. I vallagens 46 § föreskrifves, att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, *uppehåll* skall göras för den tid gudstjänsten pågår, och i 53 § stadgas, att de valmän, som vid det klockslag, *då uppehåll i valet göres*, äro tillstädes, men då ej hunnit deltaga i valet, äga rätt att aflämna sina valsedlar. Dessa lagstadganden, sammanställda med hvarandra, hafva helt visst af de flesta valförrättare tolkats så, att jämväl vid uppehåll för gudstjänst de i vallokalen tillstädesvarande valmännen ägt rätt aflämna sina valsedlar. Då nu denna tolkning enligt regeringsrättens utslag är oriktig, bör till 53 § göras ett

tillägg af innehåll, att stadgandet afser det fall, att uppehåll sker af annan anledning än gudstjänst.

Det nu anförda är afsedt att allenast exemplifiera de mera iögonenfallande brister, som vid vallagens tillämpning kommit till synes. Det lider intet tvifvel, att de myndigheter, som haft att på ett eller annat sätt taga befattning med valen, äfven i andra afseenden funnit vallagen vara i behof af ändringar och förtydliganden.»

II: 181. Herr *Nilson* i Örebro har i sin motion nr 181 i Andra kammaren hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning dels i fråga om åtgärders vidtagande i ändamål att förebygga masskassering af vid val af ledamöter till Riksdagen, landsting och stadsfullmäktige afgifna valsedlar, dels huruvida och på hvad sätt en centralisering af sammanräkningsarbetet vid val af ledamöter till Riksdagens Andra kammare, till landsting och till stadsfullmäktige må lämpligen kunna åstadkommas och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill en sådan utredning kan gifva anledning».

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Röstkasseringarna vid fjolårets andrakammarval hafva varit föremål för en rätt liflig diskussion. De kunna lämpligen uppdelas i två hufvudgrupper:

1) Kassering af hela röstmassan från vissa kommuner;

2) Kassering af enstaka röstsedlar.

Kasseringarna under grupp 1) i allmänhet, ja, måhända uteslutande beroende därpå, att respektive valnämnder underlåtit att ställa sig bestämmelserna i vallagens §§ 42—55 till efterrättelse. Vid ett tillfälle har ju till och med inträffat, att genom en posttjänstemans måhända alltför stora nit en dylik kassering ägt rum. Det är säkerligen känslan af det oriktiga i att väljarna så alldeles utan egen förskyllan beröfvas sitt inflytande på valets utgång, som varit anledningen till att Konungens befallningshafvande i regel varit mycket milda i sin tolkning af sådana fall. Det är dock, synes det mig, en påtaglig brist hos vallagen, att den ej gifver något skydd för en dylik masskassering.

Vid kassering af enstaka röstsedlar synas länsstyrelserna hafva följt de mest skiftande grunder. Valkuverten ha ju haft ett växlande innehåll. I stället för valsedlar ha förekommit valupprop, förslag till kandidater, räkningar och ströskrifter. En valman i Kronobergs län har i stället för valsedel lagt in en begäran om anteckning till nattvardsgång. I stor utsträckning ha ju också dubbelsedlar förekommit. Men om man undantager sådana fall som de anförda, om hvilka ju

ingen tvekan kan råda, kan man icke spåra någon enhetlighet med afseende å kassationsförfarandet. En liten sammanställning af vissa fall, då såväl godkännande som underkännande ägt rum, torde vara belysande.

1) gulhvitt papper;
2) linjeradt papper;
3) jämte valsedel annat innehåll i valkuvertet;
4) märkning med blyertsstreck, »kråkor», siffror och bokstäfver.

(Med hänsyn till fallen 3 och 4 synes Konungens befallningshafvande i Kronobergs län förfarit mildast; den resolverar t. ex. i ett fall på följande sätt: En valsedel, å hvilken framför namnen tecknats några bokstäfver, möjligen föreställande F, S, S, godkändes. En i samma kuvert inneliggande blyertspenna ansågs icke utgöra skäl för kassering. Däremot ansåg Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län, att kassering borde ske af valsedel, därför att valkuvertet jämte valsedeln innehöll ett annat kuvert.)

5) sönderrifna valsedlar; (I regel torde sönderrifningen uppkommit vid kuvertens öppnande under sammanräkningen.)
6) icke slutna kuvert;
7) flera streck på valsedeln;
8) endast partibeteckning.

Ett par särskildt egendomliga kasseringar torde förtjäna att omnämnas. Så har i Malmöhus län en valsedel kasserats på grund af perforering i kanten, och en annan därför att den upptog »beteckning, som ej angåfve politiskt parti». En gottländsk valman har, af prydlighetshänsyn eller annan orsak, i stället för att stryka ett namn och i stället ditskrifva ett annat, klippt ur detta senare ur en annan valsedel och klistrat det ofvanpå det förra. Denna valsedel betraktade länsstyrelsen inte endast såsom rätt märklig — det skulle ej väckt förundran — utan såsom märkt. Som bekant, är det tillåtet att aflämna handskrifna valsedlar, ehuru det påtagligen i långt högre grad är ägnadt att röja valhemligheten än det blyertsstreck på baksidan af valsedel, som ofta varit kasseringsorsak.

Hur skall man ernå en enhetlig praxis för bedömandet af kasseringsorsak? Säkerligen icke genom en större detaljering af bestämmelserna i vallagen. Den önskade enhetligheten — som är nödvändig, emedan valmännen eljest i de sammanräknande myndigheternas olika kynne lätt spåra en viss godtycklighet — synes mig lättast kunna åstadkommas genom en *centralisation af sammanräkningsarbetet,* en centralisation på så sätt, att de nuvarande valförrättarnes arbete begränsades till att upprätta hjälpsedlar af samma natur som de, hvilka statistiska

centralbyrån infordrat till underlag för valstatistiken. Till en enda myndighet kunde dessa hjälpsedlar jämte alla de valsedlar, angående hvilkas godkännande någon tvekan kunde råda, insändas. Med ett dylikt material som grundval skulle valets definitiva afgörande ej kräfva mycket arbete. Genom en dylik centralisering af sammanräkningarna skulle man, förutom enhetlighet i bedömandet, nå följande fördelar:

1) stark begränsning af kostnaderna;
2) hindrande i möjligaste grad af nu förekommande felräkningar;
3) ett fullständigare och tillförlitligare statistiskt material.

Felräkningar ha som bekant hitintills förekommit i uppseendeväckande stor utsträckning. Dessa så kallade experter, som anlitats för sammanräkningsarbetet, ha nämligen stundom visat sig äga rätt egendomliga föreställningar om valmetodens innebörd. Det är ju en ofta förekommande anmärkning, att staten på många håll använder öfverkvalificerad arbetskraft. Här, där det dock gäller val af folkets förtroendemän, synes man följt en motsatt praxis. Det förefaller som en anmälan om att man önskade deltaga i sammanräkningsarbetet varit tillräcklig för att nå rang, heder och värdighet af »expert». Man föranledes till ett sådant antagande däraf, att en dylik »expert» i en artikel i N. D. A.—V. L. sistlidne september beskrifver reduktionsregeln på ungefär följande sätt: När rangordningsregeln inte längre kan tillämpas, använder man reduktionsregeln. Den består däri, att namnen få olika röstvärde alltefter sin plats på listan. Den, som står på andra plats, erhåller således en half röst, den, som står på tredje plats, en tredjedels röst o. s. v. Den mannen har, enligt egen uppgift i ingressen till nämnda artikel, befunnits lämplig att sammanräkna 40 landstingsmannaval jämte åtskilliga stadsfullmäktige- och riksdagsmannaval!»

Utskottets yttrande.

Såsom framgår af de ofvan återgifna yrkandena till de förevarande motionerna åsyftar herr Holmdahl en revision af lagen om val till Riksdagen på grundvalen af de erfarenheter, som vunnits af hittills förrättade val till Riksdagen, under det att herr Nilson ifrågasätter en utredning dels i fråga om lämpliga åtgärder till förekommande af masskassering af valsedlar vid val af riksdagsmän, landstingsmän och stadsfullmäktige, dels ock huruvida och på hvad sätt en centralisering af sammanräkningsarbetet vid dessa val lämpligen skulle kunna åstadkommas.

Som skäl för sitt förslag har herr Holmdahl särskildt anfört, att i vallagen saknas bestämmelser om och i hvad mån underlåtenhet att följa vallagens anvisningar om valprocedurens anordnande skall medföra

kassering af de aflämnade valsedlarna, och att bristen på dylika bestämmelser haft till följd att oegentligheter vid valförrättningarna blifvit olika bedömda af olika myndigheter. Om motionären härmed åsyftat, att detaljerade bestämmelser böra uppställas med närmare angifvande af de fall, när kassering skall äga rum, kan utskottet icke biträda motionärens förslag. Det torde nämligen icke vara lämpligt, att med dylika bestämmelser binda de myndigheter, som hafva att granska valförrättningens öfverensstämmelse med laga föreskrifter, eller som skola pröfva besvär öfver riksdagsmannaval, då därigenom dessa myndigheter i sin granskning eller pröfning af valförrättningarna skulle nödgas i högre grad än nu tillämpa formella synpunkter, något som otvifvelaktigt icke kan vara lämpligt. Då därjämte, såsom jämväl af motionären påpekats, dessa myndigheter vid de nyss förrättade valen i det stora hela torde hafva visat benägenhet att med frånseende af formella felaktigheter tillgodose den materiella rätten, synes det utskottet, att en komplettering af vallagen i den af motionären föreslagna riktningen åtminstone icke för närvarande är af behofvet påkallad.

Hvad särskildt beträffar de brister i vallagen, som efter motionärens uppfattning skulle framgå af regeringsrättens utslag i anledning af besvär öfver ett inom Blekinge läns valkrets förrättadt val (se bil. B. till utskottets utlåtande), har utskottet fäst sin uppmärksamhet vid den otydlighet, som, efter hvad som framgår af regeringsrättens ifrågavarande utslag, torde vidlåda vallagens 53 § jämförd med 46 § i samma lag. Då emellertid Kungl. Maj:t för närvarande af annan anledning torde hafva sin uppmärksamhet fäst på frågan om tillämplighet af vallagens bestämmelser äfven för landstingsmannavalen, så lärer väl denna otydlighet äfven utan något initiativ från utskottets sida vinna nödigt beaktande.

Utskottet vill nu öfvergå till den af herr Nilson väckta frågan om åtgärders vidtagande till förebyggande af kassering af röstsedlar. Såsom herr Nilson påpekat, kunna röstkasseringarna uppdelas i två hufvudgrupper, nämligen kassering af hela röstmassan från vissa kommuner (s. k. masskassering) och kassering af enstaka röstsedlar (individualkassering).

Utskottet tillåter sig att först undersöka beskaffenheten af dessa båda slag af kasseringar vid de nyss förrättade valen till Riksdagens Andra kammare.

För att erhålla säkra fakta som grundval för ett omdöme i förevarande afseende har utskottet hos den jämlikt § 46 riksdagsordningen förordnade statsrådsledamot anhållit att från statistiska centralbyrån

måtte införskaffas uppgifter å de valförrättningar, vid hvilka valsedlar till större antal kasserats, äfvensom för kasseringsåtgärdernas bedömande erforderliga upplysningar. Utskottet har i anledning häraf mottagit inom statistiska centralbyrån utarbetade »Uppgifter angående masskassering af valsedlar», hvilka finnas bifogade detta utlåtande som bilaga A.

Såsom af dessa uppgifter rörande 1911 års val till Andra kammaren framgår, hafva valsedelskonvoluten från 16 valdistrikt omfattande sammanlagdt 1,427 valsedlar kasserats på grund af vid valförrättningen begånga fel. Det största antalet masskasseringar eller nio stycken, omfattande 514 valsedlar, skedde på grund däraf, att sigillen ej anbragts till det antal och på det sätt, som finnes stadgadt i vallagens 54 och 55 §§. I ytterligare två fall, omfattande 411 valsedlar, ägde kassering rum, emedan förseglingen var så dåligt anbragt eller försändelsen så skadad, att man kunde uttaga och inlägga valkuverten, utan att förseglingen skadades. I ytterligare 3 fall omfattande 421 valsedlar antingen saknades protokoll eller var protokollet formellt felaktigt. Slutligen hade i två fall, omfattande 85 valsedlar, annat fel begåtts vid valförrättningen. De i samtliga fall begångna fel voro sålunda i strid med vallagens tydliga och klara föreskrifter.

Utskottet vill till en början framhålla, att, då 1911 års val till Andra kammaren voro de första som förrättades, sedan lagen om val till Riksdagen trädt i kraft, det måste betraktas såsom fullt naturligt, att en viss ovana från valförrättarnas sida gjort sig gällande i tillämpningen af de nya bestämmelserna, och att man därför torde kunna förvänta, att ett felaktigt förfarande framdeles kommer att inträffa mindre ofta, isynnerhet om genom Kungl. Maj:ts försorg det tillställdes valförrättarna cirkulär med upplysning om hur valförrättningen skall tillgå och med framhållande af sådana fel, som vid nu förrättade val blifvit begångna. Men äfven med en sådan förutsättning synes det dock utskottet, att den största uppmärksamhet bör ägnas åt att i möjligaste mån genom lagstiftningsåtgärder söka förekomma upprepande af sådana fall, som de förut nämnda, där valmännen utan egen förskyllan på grund af valförrättarens felaktiga förfarande beröfvas sitt inflytande på valets utgång. Emellertid torde det vara förenadt med synnerliga svårigheter att utfinna bestämmelser, som kunna skydda valmännens rätt härutinnan. Sålunda torde man icke genom lagstiftningsåtgärder kunna förekomma försummelser från valförrättarnas sida, och ej heller synes det med hänsyn till valsäkerheten vara lämpligt att göra någon eftergift i vallagens bestämmelser om valets förrättande.

Däremot kan det efter utskottets mening ifrågasättas, huruvida

man icke i väsentlig mån skulle kunna nå det ofvanberörda syftemålet därigenom att Konungens befallningshafvande tillerkändes större frihet vid granskningen och pröfningen af valprotokoll och försegling å valsedelskonvoluten, i synnerhet som denna myndighet, såsom framgår af hvad utskottet ofvan anfört, redan nu på många håll visat sig vilja tillgodose den materiella rättens kraf. Man kunde sålunda möjligen tänka sig bestämmelser af den innebörd, att Konungens befallningshafvande, innan beslut om kassering fattades, på lämpligt sätt hade att göra sig underrättad om huru vid valförrättningen förfarits och att kassering icke skulle få äga rum, med mindre det för kontrollens skull visade sig vara nödvändigt. Emot en dylik bestämmelse torde det emellertid kunna riktas den invändningen att densamma ur valsäkerhetens synpunkt måhända icke är tillrådlig, och utskottet har därför med hänsyn till frågans ovissa läge ej ansett sig kunna förorda någon särskild åtgärd.

Kassering af enstaka valsedlar har emellertid vid senaste riksdagsmannaval förekommit i betydligt större omfattning än masskasseringar. Efter hvad utskottet inhämtat, hafva sålunda 2,073 enstaka valsedlar (eller rättare valkuvert) kasserats af olika anledningar, nämligen:

	Antal sedlar[1]
Orsaker till kassering:	
Valkuvert utan innehåll	291
» icke fullständigt tillslutet	86
Valsedeln blank	50
Valkuvert med annat innehåll än valsedel	144
» innehållande, utom valsedel, äfven annat papper	37
» » flera valsedlar	542
Valsedlar på annat än hvitt papper	203
Valsedeln märkt	598
Valsedeln sönderrifven	14
De på sedeln upptagna personerna icke valbara inom valkretsen	27
Af de upptagna namnen framgick ej tydligt, hvilka som därmed afsågos	15
Namnen i jämnbredd, icke det ena öfver det andra	4
Partibeteckning på oriktig plats	8

[1] Antalet kasserade valsedlar motsvarar antalet afgifna valkuvert utan giltigt innehåll. Då i samma kuvert legat flera valsedlar och samtliga förklarats ogiltiga, har detta därför räknats endast såsom en kasserad sedel.

Valsedlar med endast partibeteckning	18
Öfriga orsaker	7
I protokollen ej angifna orsaker	35
Summa	2,079.

Såsom häraf framgår, har det relativt största antalet sedlar kasserats, enligt bestämmelsen i 59 § vallagen, att å dem funnits »något kännetecken, som kan antagas vara med afsikt där anbragt». De kasseringsgrunder, som därnäst haft den största betydelsen, äro, att valkuvertet innehållit flere valsedlar, att valkuvertet varit utan innehåll, och att till valsedlarna användts annat än hvitt papper. Hvad främst beträffar frågan om märkta valsedlar, torde det näppeligen vara möjligt att affatta stadgandet om »märke» såsom kasseringsgrund i 59 § vallagen på annat sätt än som redan skett, och synes det utskottet därför icke kunna annat än öfverlämnas åt praxis att närmare bestämma, hvad som rätteligen bör förstås med »kännetecken som kan antagas vara med afsikt där anbragt.» Hvad beträffar kassering af valsedlar, emedan valkuvertet innehållit två eller flera sådana, synes stadgandet i 59 § vallagen vara för strängt i de fall, då uppenbarligen genom fumlighet från valmannens sida två eller flera sedlar kommit att inläggas i kuvertet. Möjligen kunde det därför ifrågasättas en bestämmelse af sådan innebörd, att kassering icke skulle äga rum, om de i valkuvertet befintliga sedlarna voro identiska, såvida det icke visade sig, att ett dylikt förfarande ur valsäkerhetens synpunkt vore mindre lämpligt. Trots det att utskottet sålunda funnit det vara önskvärdt, att man genom lämpliga åtgärder skulle kunna nedbringa antalet individualkasseringar, har utskottet dock icke funnit sig för närvarande kunna gifva anvisning på några särskilda åtgärder i sådant syfte.

Såsom framgår af bil. A., förekom masskassering i jämförelsevis mindre omfattning vid 1910 års landstingsmannaval. I förordningen om landsting finnas emellertid ej angifna några grunder för de fall, då kassering bör äga rum, hvadan sålunda kassering vid dessa val torde kunna ske mera godtyckligt än vid riksdagsmannavalen. Därtill kommer den omständigheten att Konungens befallningshafvande hvar för sitt län är sista instans för klagan öfver vid valförrättningen och röstsammanräkningen begångna fel, och att sålunda inga enhetliga afgöranden kunna erhållas. Innevarande års Riksdag har emellertid redan uppmärksammat denna brist i valbestämmelserna och i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhållit om utarbetande och framläggande af sådana be-

stämmelser, att besvär öfver landstingsmannaval skola kunna slutligt pröfvas och afgöras af regeringsrätten.

Hvad beträffar individualkasseringar vid landstingsmannaval, hafva ej några detaljerade uppgifter i detta hänseende stått till utskottets förfogande, men synas sådana kasseringar endast i ringa omfattning hafva inträffat vid 1910 års val.

Hvad slutligen beträffar den af herr Nilson föreslagna centraliseringen af sammanräkningsarbetet, kan utskottet icke biträda motionärens uppfattning om fördelen af en dylik centralisering. Enligt utskottets mening skulle den därmed afsedda tryggheten mot valsedelskassering kunna vinnas allenast därest samtliga valsedlar insändas till sammanräkningsmyndigheten, för att af densamma granskas, något som ju af praktiska skäl näppeligen låter sig göra. Härtill kommer, att en enda myndighet knappast kan inom så kort tid, inom hvilken valmännen böra erhålla kännedom om valen, verkställa sammanräkningen från samtliga valkretsar. Då det dessutom, på grund af att de åsyftade valen i regel inträffa endast med längre mellantider, torde vara förenadt med betydande svårigheter att åstadkomma en sammanräkningsmyndighet med den enhetlighet och kontinuitet i uppfattning, som motionären afsett, har utskottet funnit sig böra afstyrka motionärens förslag.

Ehuru utskottet, såsom framgår af dess föregående yttrande, sålunda funnit vissa ofullkomligheter vidlåda vallagens bestämmelser, har utskottet, under hänvisning till ofvan anförda skäl, ej ansett sig böra tillstyrka motionärernas förslag.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

a) att herr Holmdahls förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

b) att herr Nilsons förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 maj 1912.

På utskottets vägnar:

CARL CARLSON BONDE.

Reservation

af herrar *Hellberg*, *Wavrinsky*, *Branting* och *Larsson* i Västerås, som anfört:

»Utöfver de utvägar att förebygga eller förminska kassering af valsedlar, som utskottet antydt, hade enligt vår mening ännu en bort framhållas.

Kassering af hela valsedelmassan från ett visst valdistrikt utan någon valmännens förskyllan utgör en så svår kränkning af en viktig medborgarrätt, att definitivt betryggande åtgärder däremot böra vidtagas. En enkel och fullt effektiv sådan åtgärd vore att stadga omval för det distrikt, ifrån hvilket samtliga afgifna valsedlar blifvit kasserade på grund af fel från valförrättarens sida. Samma stadgande borde också gälla för den händelse alla valsedlarne från ett valdistrikt genom någon yttre tillfällighet (eldsvåda, missöde på posten eller dylikt) gått förlorade. Att vissa olägenheter kunna tänkas följa med dylika partiella omval må väl erkännas, men de väga dock icke öfver den trygghet för valmännens rätt, som ensamt ett sådant stadgande synas kunna fullt skänka. Och det synes oss att utskottet bort göra en hänvändelse till Kungl. Maj:t för att få ett sådant stadgande infört i valbestämmelserna.»

Bil. A.

Uppgift angående masskassering af valsedlar.

I. *Andrakammarvalen i september 1911.*

Från nedan nämnda valdistrikt kasserades samtliga afgifna valsedlar:

Från *Helgarö* och *Vansö* valdistrikt inom Södermanlands läns norra valkrets, ett antal af 80 valsedlar inom det förra och 104 inom det senare distriktet, af skäl, som närmare framgå af efterföljande utdrag ur det vid röstsammanräkningen förda protokollet: »Protokollen öfver röstningen granskades och upplästes hvar för sig och sigillen å omslaget till de vid hvarje protokoll fogade valsedlar jämfördes med de sigill, som voro å protokollet aftryckta. Härvid anmärktes beträffande de från Helgarö och Vansö valdistrikt den 12 september hit inkomna konvoluten: att de voro förseglade hvartdera med fem sigillaftryck af *samma* typ innehållande orden »Adolf Westerlund Boktryckeri, Strängnäs»; att Konungens befallningshafvande, som förmodat, att inuti dessa konvolut skulle finnas särskilda, vederbörligen förseglade omslag kring valkuvert från valdistrikt inom länet jämte valprotokoll och röstlängder, öppnat dessa konvolut för att, enligt bestämmelsen i 56 § vallagen, kunna tillse att valkuvert, valprotokoll och röstlängd inkommit från alla valdistrikt samt att, där så ej skett, från försumlig valförrättare infordra hvad som felades; att i konvoluten emellertid icke funnits något ytterligare förseglad omslag, utan voro däri löst liggande valkuvert jämte valprotokoll och röstlängder; att det ena konvolutet befunnits innehålla *80* valkuvert jämte valprotokoll och röstlängder från Helgarö valdistrikt samt det andra konvolutet, som var ofullständigt hoplimmadt, *104* valkuvert jämte valprotokoll och röstlängd från Vansö valdistrikt; att hvartdera af dessa konvolut omedelbart efter öppnandet blifvit af Konungens befallningshafvande inlagdt i särskildt konvolut, som förseglats och försetts med anteckningar om hvad vid öppnandet anmärkts; samt att därefter i ärendet inkommit tre skrifter, som nu upplästes och lydde sålunda:

»Till Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Härmed meddelas, att de valhandlingar, som härifrån insändts till Eder, voro förseglade med 5 sigill, 2 med bokstäfverna D. L. och 3 med bokstäfverna E. O., som synas i valprotokollet; men har sigillen sedermera af t. f. postmästaren i Strängnäs utan min vetskap eller samtycke blifvit ändrade eller öfverstämplade med annat sigill. Helgarö den 16 sept. 1911.

Aug. Söderberg.
Ordf. i Helgarö valnämnd.»

»Till Länsstyrelsen i Södermanlands län, Nyköping.

På förekommen anledning anser jag mig böra meddela följande:

Då ett assureradt valkonvolut från Aspö måndagen den 11 innevarande september med landtbrefbäraren inkom till härvarande postkontor, befanns det vara förseglad med olika sigill, hvarför det författningsenligt icke kunde postbefordras. Jag satte mig omedelbart pr telefon i förbindelse med afsändaren, valnämndens ordförande, friherre St. Wrangel, Säby, hvilken då, upplyst om förhållandet, bad mig ovillkorligen anskaffa annat sigill och därmed försegla försändelsen, alldenstund den till hvad pris som helst måste afgå med första post. Denna begäran uppfylldes på så sätt, att de förutvarande sigillen öfverlackades och nya aftryck gjordes med ett af rådman A. Westerlund lånadt sigill.

När strax efteråt de inkomna valkonvoluten från Helgarö och Vansö granskades, befunnos äfven dessa vara förseglade med olika sigill. Pr telefon sökte jag då genast de respektive ordförandena i dessa kommuners valnämnder, men lyckades icke träffa någondera af dem. Då jag emellertid tog i betraktande, att om försändelserna returnerades, skulle de blifva minst ett par dygn försenade, trodde jag mig böra behandla dessa konvolut på samma sätt som skett med det från Aspö och lackade därför öfver de förutvarande sigillen och använde vid aftrycken samma sigill som till Aspö-konvolutet. Då detta skedde i postpersonalens närvaro, uteslutes hvarje tanke på att valhemligheten på något sätt skulle ha kunnat äfventyras. Postkontoret i Strängnäs den 17 september 1911.

e. f.
P. Lindhagen.

Riktigheten af ofvanstående intygas:

J. Erickson.
t. f. postexpeditör.

Ernst Johansson.
postelev.»

»Till Konungens befallningshafvande i Södermanlands Län.

Undertecknad får härmed förklara att stämplarna å valprotokollet och den assurerade försändelsen som inneslöt valkuverten från Vansö kummuns valdistrikt voro lika, med innitialerna J. A. L. O. E. E. W. G. men att postmästaren i Strängnäs för att vinna tid och ej behöfva återsända försändelsen på eget bevåg öfverlackade våra stämplar och ditsatte sin egen stämpel, därför att tjänstgöringsreglementet föreskrifver att en assurerad försändelse ej får åsättas olika namnstämplar.

Då ej något annat fel under valet är begånget af valnämnden, anhålles härmed vördsamt att de från Vansö kommuns valdistrikt ankomna valsedlar förklaras giltiga under åberopande af 55 § i lagen om val till Riksdagens Andra kammare. Roteby Vansö den 16 september 1911.

Oskar Eriksson.
Valnämndens ordförande».

I valprotokollen för dessa två valdistrikt funnos aftryckta, för Helgarö valdistrikt två sigill, innehållande bokstäfverna P. D. L. och E. O samt för Vansö valdistrikt 3 sigill, innehållande bokstäfvlrna J. A. L., O. E. och E. W. G. Som sigillen å konvoluten kring valkuverten från Helgarö och Vansö valdistrikt således icke öfverensstämma med de i valprotokollen från nämnda distrikt aftryckta sigillen, fann Konungens befallningshafvande, med anledning af bestämmelserna i 54 och 57 §§ i lagen om val till Riksdagen den 26 maj 1909, de i nämnda två konvolut inkomna valsedlarne icke kunna få inverka på valet; och inlades hvartdera konvolut med däri inneslutna valkuvert i särskildt omslag, som förseglades med herr landshöfdingens och undertecknad landssekreterares sigill och därefter lades till förvar bland Konungens befallningshafvandes handlingar.

Från *Skepperstads* valdistrikt inom Jönköpings läns östra valkrets, 55 valsedlar, emedan det vid granskningen af den till länsstyrelsen inkomna försändelsen af valprotokoll och valkuvert från nämnda valdistrikt befanns, »att omslaget å valkuverten förseglats med allenast ett sigill samt att valprotokollet äfvenledes försetts med aftryck af allenast detta sigill. På grund häraf och med stöd af 54 § vallagen beslöt Konungens befallningshafvande, att omslaget skulle lämnas orubbadt och att de däri inneslutna valsedlar ej skulle inverka på valet».

Från *Hjortsberga* valdistrikt i Kronobergs läns västra valkrets, emedan den därifrån inkomna försändelsen med valprotokoll och valkuvert, som var ombunden med snören och förseglad endast å ena långsidan med tvenne sigill, anbragta å snöret, ansågs kunna öppnas utan att förseglingen bröts, endast genom att snöret drogs undan vid försändelsens kortsidor. Vid en närmare undersökning, som företogs vid röstsammanräkningen, uttogs också försändelsens innehåll samt inlades åter, hvarvid försändelsen återställdes i sitt ursprungliga skick, allt detta utan att förseglingen skadades; dock att vid återinläggningen pappersomslaget i yttre kanten obetydligt upprispades, hvilket emellertid med iakttagadne af större varsamhet torde kunna hafva undvikits.

Från *Hallingsbergs norra* valdistrikt inom Kalmar läns norra valkrets, 223 valsedlar, emedan omslaget till försändelsen »var så skadadt, att man med största lätthet kunde uttaga och inlägga valkuverten».

Från *Akebäcks* (23 valsedlar) och *Alskogs* (57 valsedlar) valdistrikt inom Gottlands läns valkrets, emedan försändelserna varit förseglade med endast ett sigill, ehuru i vederbörande protokoll två särskilda sigill funnos aftryckta.

Från *Hejdeby* valdistrikt inom Gottlands läns valkrets 22 valsedlar, emedan försändelsen var förseglad med endast ett sigill, och något sigill ej alls fanns aftryckt i valprotokollet.

Från *Rödeby* valdistrikt inom Blekinge läns valkrets 214 valsedlar, emedan i protokollet öfver valförrättningen icke fanns angifvet antalet i valet deltagande personer eller antalet aflämnade valkuvert.

Från *Skärhamns* valdistrikt inom Göteborgs och Bohus läns södra valkrets, 81 valsedlar, emedan det omslag, hvari valkuverten inlagts, endast var försegladt med ett sigill, af hvilket två aftryck gjorts å protokollet.

Från *Tunge* valdistrikt inom Älfsborgs läns mellersta valkrets, 103 valsedlar, emedan något protokoll öfver valet icke insändts till länsstyrelsen. På anmodan från länsstyrelsen att insända dylikt protokoll, hade valnämndens ordförande förklarat, att protokollet blifvit jämte röstlängden och valkuvertet inslaget och insändt

till länsstyrelsen, men något protokoll kunde icke anträffas vid öppnande af den från Tunge ankomna försändelsen.

Från *Södra Björke* valdistrikt inom Älfsborgs läns mellersta valkrets, 38 valsedlar, emedan å det omslag, hvari valkuverten voro inlagda, fanns aftryckt endast ett af de två i protokollet aftryckta sigillen.

Från *Eriksbergs* valdistrikt inom Älfsborgs läns mellersta valkrets, 100 valsedlar, emedan protokollet öfver valet var till riktigheten bestyrkt endast af valnämndens ordförande.

Från *Ödeby* valdistrikt inom Örebro läns norra valkrets, 44 valsedlar, emedan de voro stämplade: »Örebro läns norra valdistrikt».

Från *Hemsö* valdistrikt inom Ångermanlands södra valkrets, 54 valsedlar, emedan visserligen valprotokollet innehöll, att det omslag, hvari valkuverten nedlagts, förseglats »med de två sigill, som här nedan finnas aftryckta», men likväl under protokollet fanns aftryckt endast ett sigill jämte de med färgstämpel anbragta orden »Hemsö valdistrikt (Västernorrlands län)», hvarjämte omslaget till valkuverten icke heller blifvit förseglad med mer än det å valprotokollet aftryckta enda sigill.

Från *Soppero* valdistrikt inom Norrbottens läns norra valkrets, 41 valsedlar, emedan enligt valprotokollet uppehåll vid valförrättningen ägt rum från kl. 1 e. m. till kl. 6 e. m. dels för allmän gudstjänst och dels för middagsrast.

Därjämte ägde kassering af valsedlar i större antal rum på grund af en gemensam orsak i följande fall:

Inom Kalmar läns södra valkrets kasserades 113 valsedlar, emedan till desamma användts annat än hvitt papper.

Inom Kristianstads läns nordvästra valkrets kasserades 25 valsedlar, emedan de voro skrifna på blålinjeradt papper.

Inom Kristianstads läns sydöstra valkrets kasserades af samma orsak 15 valsedlar.

Inom Älfsborgs läns södra valkrets kasserades 31 valsedlar, till hvilka användts papper, som icke varit enbart hvitt.

Inom Bygdeå valdistrikt inom Västerbottens läns norra valkrets kasserades 42 valsedlar såsom märkta.

Inom Muonionalusta valdistrikt inom Norrbottens läns norra valkrets kasserades 11 af 31 afgifna valsedlar, emedan de å dem upptagna personernas hemvist icke angifvits.

II. *Landstingsmannavalen år 1910.*

Inom Valbo härads valkrets, Älfsborgs län, kasserades samtliga 233 från Färgelanda kommun afgifna valsedlar. Angående orsaken meddelas i protokollet öfver röstsammanräkningen följande: »Vid öppnandet af kuvertet med valsedlar från Färgelanda kommun, befanns att samtliga valsedlar lågo uppvikta. Vid granskning af röstsedlarna befunnos å samtliga utom 2, som representerade 14 röster med partibeteckningen Högermoderata, rösttalen vara antecknade å framsidan af sedlarna. Och då af flertalet röstsedlar otvetydligt framgick att rösttalen icke kunnat antecknas utan att någon del af sedlarnas innehåll (skrifvet eller tryckt) måst blifva synligt, fann domhafvanden valet icke kunna anses vara förrättadt med slutna sedlar, oaktadt protokollet från valet så upptog, utan förklarades samtliga valsedlar från Färgelanda socken ogiltiga.»

Inom Älfdals härads nedre tingslags jämte Nyeds härads valkrets, Värmlands län, kasserades samtliga 125 valsedlar från Sunnemo kommun, emedan valprotokollet icke innehöll uppgift om huruvida valet förrättats med slutna sedlar.

Äfven i nedan anförda fall blefvo samtliga valsedlar från ett antal kommuner kasserade, ehuru sedermera valet blifvit öfverklagadt, och Kungl. Maj:ts befallningshafvande upphäft beslutet om valsedlarnas kassering.

Från Håbo och Krokstads kommuner inom Lane, Tunge och Sörbygdens härads valkrets, Göteborgs och Bohus län, kasserades samtliga valsedlar, emedan valprotokollens uppgifter å de afgifna valsedlarnas antal (63 resp. 190) icke öfverensstämde med antalet till domhafvanden insända valsedlar (65 resp. 189).

Från Fors kommun inom Flundre och Björke härads valkrets, Älfsborgs län, kasserades samtliga 182 valsedlar, emedan de voro utvecklade.

III. *Vid stadsfullmäktigevalen år 1910 förekom icke kassering af valsedlar i större antal.*

Bil. B.

KUNGL. MAJ:TS

utslag på de besvär, borgmästaren Ernst Flensburg i Ronneby anfört öfver ett inom Blekinge läns valkrets förrättadt val af ledamöter till Riksdagens Andra kammare, öfver hvilka besvär särskilda förklaringar afgifvits dels af regementsläkaren J. Th. Grönwall i Ronneby, dels af E. Jeppsson m. fl., dels af distriktsveterinären Lars Holst i Ronneby m. fl., dels af Hjalmar Forssbeck i Karlshamn m. fl., dels af Henric Byström i Sölvesborg m. fl., dels af redaktören Ragnar Lundborg i Karlskrona m. fl., dels ock af landstingsmannen John Rundkvist å Snäckegården m. fl.; gifvet i regeringsrätten den 25 oktober 1911.

Den 17 september 1911 förrättades inom nämnda valkrets val af sex ledamöter i Riksdagens Andra kammare för en tid af tre år, räknadt från och med den 1 januari 1912. Vid den 22 september 1911 inför Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län verkställd sammanräkning af de vid valet afgifna rösterna befunnos af de giltiga valsedlarna, tillhopa 12,263 stycken, alla utom en försedda med partibeteckning, däraf 4,667 med partibeteckningen »De moderata», 4,264 med partibeteckningen »De frisinnade» samt 3,331 med partibeteckningen »Arbetarepartiet».

Vid bestämmande till den utsträckning, som ansågs nödig, af ordningen inom hvarje partigrupp mellan de namn å gruppens valsedlar, som afsåge själfva riksdagsmannavalet, erhöll inom gruppen »De moderata» riksdagsmannen John Jönsson i Boa första och borgmästaren Otto Holmdahl i Karlskrona andra rummet, inom gruppen »De frisinnade» landtbrukaren Aug. Larsson i Säby första och fängelsedirektören U. Leander i Karlskrona andra rummet, samt inom gruppen »Arbetarepartiet» redaktören J. A. Ingvarsson i Karlshamn första och landstingsmannen O. Kloo i Karlskrona andra rummet. Med tillämpning häraf och då af platserna den första och fjärde tillfallit gruppen »De moderata», den andra och femte gruppen »De frisinnade» och den tredje och sjätte gruppen »Arbetarepartiet», befunnos således bemälde Jönsson, Larsson, Ingvarsson, Holmdahl, Leander och Kloo i nu nämnd ordning hafva blifvit valda till riksdagsmän.

I besvären har Flensburg anfört: Vid valet inom Ronneby sockens valdistrikt hade ett mycket stort antal valmän, hvilka varit närvarande i vallokalen, då afbrott i valförrättningen klockan 10 förmiddagen ägt rum för allmän gudstjänst, icke tillåtits aflämna sina röstsedlar, utan afvisats. Vidare hade i valnämnden för nämnda distrikt under åtminstone en stor del af den tid, hvarunder valförrättningen pågått, en alldeles obehörig person tagit säte i valnämnden och på ett mycket aktivt sätt deltagit i dess arbete. Slutligen hade under afbrotten i valförrättningen inom distriktet valurnan icke förseglats. Då på grund af anmärkta förhållanden de i berörda distrikt afgifna 729 godkända rösterna icke borde medräknas vid sammanräkningen af valsedlarna i valkretsen samt med tillämpning häraf vid valet i laga ordning afgifvits 4,483 röstsedlar med partibeteckning »De moderata», 4,204 röstsedlar med partibeteckning »De frisinnade» och 2,846 röstsedlar med partibeteckning »Arbetarepartiet», yrkade Flensburg, att platserna vid valet måtte sålunda fördelas, att gruppen »De moderata» erhölle första, fjärde och sjätte platserna, gruppen »De frisinnade» andra och femte platserna samt gruppen »Arbetarepartiet» endast den tredje platsen, äfvensom att i stället för Kloo den person, hvilkens namn enligt valsedlar med partibeteckning »De moderata», beräknade på vederbörligt sätt, blefve det tredje, förklarades vald till riksdagsman för den tid valet afsåge.

Kungl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas dessa underdåniga besvär.

Enär stadgandet i § 53 vallagen, att de valmän, som äro tillstädes i vallokalen, då uppehåll i valet göres, äga rätt att aflämna sina valsedlar, ej är tillämpligt för det fall, att enligt § 46 i samma lag uppehåll göres för den tid gudstjänst pågår, samt klaganden icke visat, att vid valförrättningen inom Ronneby sockens valdistrikt någon utom valnämnden stående person på obehörigt sätt ingripit i nämndens arbete, finner Kungl. Maj:t hvad klaganden i fråga härom anmärkt ej förtjäna afseende.

Hvad besvären i öfrigt beträffar, framgår väl af hvad i målet förekommit, att vid valförrättningen i nämnda distrikt vallagens föreskrift, att under uppehåll i valförrättning valurnan skall omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill, icke blifvit iakttagen, i det att dels under den tid gudstjänst hållits inom distriktet valurnan fått oförseglad kvarstå å valbordet, där den dock, enligt hvad valnämndens ledamöter intygat, hela tiden bevakats af minst två af dessa ledamöter, dels ock vid förrättningens afbrytande klockan 5,25 eftermiddagen valkuverten upptagits ur den då öfverfyllda valurnan och inlagts i särskilda omslag, hvilka behörigen

förseglats och därefter förvarats i låst rum, tills förrättningen klockan 6 eftermiddagen fortsatts, då berörda omslag för valmännen uppvisats.

Som emellertid, med hänsyn ej mindre till den kontroll, som under förstnämnda uppehåll utöfvats af valnämndens ledamöter, och hvad öfrigt blifvit upplyst angående valurnans bevakning under samma uppehåll, än äfven därtill att med valkuvertens förvarande vid det senare uppehållet förfarits i hufvudsaklig öfverensstämmelse med vallagens bestämmelse om förvarande af valkuvert efter valförrättnings afslutande, den trygghet mot obehöriga åtgärder med valkuverten, som är afsedd att vinnas genom de i vallagen härom meddelade föreskrifterna, icke kan anses i förevarande fall vara så förminskad, att i följd däraf de inom Ronneby sockens valdistrikt aflämnade valsedlarna ej må få inverka på valet,

finner Kungl. Maj:t, att icke heller på nu ifrågavarande grunder besvären kunna bifallas. Det vederbörande till underdånig efterrättelse länder.

Under Kungl. Maj:ts Sekret

(Sigill).

August Beskow.